

**ASPECTUL PSIHOPEDAGOGIC A PERCEPȚIEI MUZICALE ÎN PROCESUL DE
DEZVOLTARE/FORMARE A AUZULUI TIMBRAL LA COPII PREȘCOLARI**
THE PSYCHO PEDAGOGIC ASPECT OF THE MUSICAL PERCEPTION IN THE PROCESS OF
TRAINING THE PRESCHOOL CHILDREN'S EAR TIMBRE

OLGA GRUBLEAC,
lector , magistru, doctorandă,
Universitatea de Stat "A. Russo", Bălți

This article reveals the musical perception through mental process as well as the differentiation of music content due to timbre characteristics (categories) by children of preschool age. We present the method of sound „coloring” for the efficiency of the process development of musical timbre hearing. The method of sound „coloring” is analyzed through two levels:

- *a verbal level*
- *a non verbal level*

Muzica este o forță magică, care provoacă emoții și sentimente. Această funcție de transmitere a trăirilor a ei este cert confirmată de către specialiști în domeniu. Psihologii au descoperit, în cadrul multiplelor cercetări, că percepția și transmiterea emoțiilor ca esență a conținutului muzical se realizează grație unor parametri muzicali - intonația și *calitatea* („culoarea”) sunetului. Rolul de bază în acest proces i se atribuie **Auzului muzical timbral**.

Se cere a fi menționată latura emoțională a fenomenului. Ceea ce ne duce la depistarea unei corelații dintre auzul *timbral* și cel *emoțional*, ambii termeni având, ca „material de bază” – Timbrul. Prin schimbările petrecute în latura emoțională se modifică caracteristicile timbrului, se schimbă conținutul muzical. Cu cât mai formată/dezvoltată este capacitatea dată, cu atât mai „profund” este percepută/trăită imaginea muzicală. Auzul muzical timbral ca aptitudinea specifică muzicală constă în diferențierea conținutului muzical în urma simțirii, „trăirii” după caracteristicile timbrale.

În cercetările a multor savanți-muzicologi, pedagogi, a fost argumentat faptul de manifestare a acestei premise, predisunerii la copii de vârstă destul de fragidă (**Michel P.** [1, 89] – *copii la 2-3 luni*; **Vetlughina N. A.** [2,184] – *2-3 ani*; **Fullard W.** [3,68], **Loucks D.** [4,27] *4-5 ani*; **Lupu Jan** [5,49] – *5-7 ani*). Observațiile în cauză, ne îndeamnă să întreprindem o încercare a o transforma/forma/dezvolta într-o capacitate în cadrul activității muzicale.

Mulți muzicologi-profesori nu neagă faptul de manifestare a acestei capacități la copiii de vârstă mică, dar argumentează că ea este o formă supremă a auzului muzical (**Țăpin G. M.** [6,153]) recomandând a o forma/dezvolta la o vârstă mai înaintată.

Studiind problema dată, survine o întrebare firească - de ce apare o contradicție în tratarea categoriei de vârstă corespunzătoare întru realizarea procesului de formare/dezvoltare a acestei capacități?

Pentru a răspunde la această întrebare, vom analiza aspectul psihofiziologia al manifestării și dezvoltării acestei aptitudini.

E bine cunoscută afirmația că primele experiențe cognitive de diferențierea mesajului sonor la copii se manifestă prin intonațiile și *timbrul* sunetelor ce îl înconjoară – vocile umane. Rolul de bază revenind **timbrului** (intonația poate rămânea neschimbată, însă vocea mamei nu se confundă cu a altcuiva).

Cercetările muzicologilor **Eugen Nazaichenschii** [7,232], **Boris Teplov** [8,99], **Gabriela Cigolea** [9,120], **Vladimir Morozov** despre natura timbrului în special vocal, temelia lui și corelația cu formarea și dezvoltarea sistemului semantic de vorbire și articulație, confirmă că la baza procesului de percepție a timbrului stau în primul rând unele din principii generale de formare/creare și percepere a limbajului. Un punct de sprijin, pe care se baza B. Teplov în cercetările sale aparține lui V.Keler. În teoria keleriană, se descoperă o conexiune intimă între excitarea nervului auditiv și organelor de vocalizare. Copilul însușește destul de devreme limbajul (care este după esența sa timbral), ceea ce duce la dezvoltarea rapidă a **auzului timbral** (întâi *verbal*, mai târziu *muzical*) afirmă B.Teplov în baza probelor experimentale realizate (*senzațiile auditive*). Toate acestea confirmă că, prin vocalizarea sunetelor muzicale se perfecționează calitatea percepției și clasificării timbrurilor muzicali.

Fiind prima experiență cognitivă prin auz, ea ne va influența toată viața. Având în vedere că o astfel de experiență auditivă este mai „apropiată” omului, este logic de a începe un proces de formare a acestei capacități de la repertoriul de plan vocal. Acest lucru practic se face peste tot însă cântând copii nu-și dezvoltă capacitatea de a diferenția timbral muzica. Cum de evaluat, facultatea (aptitudinea) copilului de diferențiere timbrală a mesajului muzical?

Vorbind despre dezvoltarea auzului timbral, menționăm faptul, că orice capacitate muzicală se formează/dezvoltă numai în procesul activității muzicale. Dificultatea evaluării acestei capacități la copiii de vârstă preșcolară o constituie factorul fiziologic: până la o vârstă anumită ei sunt lipsiți de „coloristica” timbrală suficientă a vocii (cazurile când copilul imite anumite sonorități - vocile animalelor, sunetele înconjurătoare etc., nu este un argument în confirmarea dezvoltării *auzului muzical timbral*). Astfel, prioritatea dezvoltării capacităților muzicale le revine altor capacități - auzului melodic intonațional, simțului ritmic etc.

Prin urmare, **este nevoie de o descoperire a manifestărilor specifice și formarea unor noi forme de evaluare a auzului timbral adecvate pentru copii de vârsta preșcolară.**

Educația muzicală preșcolară propune studierea nu numai muzicii vocale (măcar că ea este mai „apropiată”), dar și muzicii instrumentale. Perceperea timbrului instrumental este legată în mai mare parte de aspectul acustic al sunetului. Materialul sursei sonore – ce caracterizează, „colorează” în mod specific sunetul, procesul de atacare a sunetului, până și posibilitățile acustice a lăcașului unde răsună acesta. Aici se menționează, că funcțiile cognitive a conștiinței umane se desfășoară în baza *acumulării* unor anumite asociații.

La baza acestui „*mecanism*” / proces de percepere și clasificare a imaginilor muzical-auditive după caracteristici timbrale stau principiile *gheschtalt - psihologiei* (germ. *imagine*), deoarece perceperea timbrului muzical se atribuie categoriei de aptitudini muzicale *sensoriale*. Deci Timbrul este însușirea sunetului în urma căreia conștientul omului decodifică, diferențiază, clasifică informația (conținutul) muzical-sonoră. Principiile acestui proces sunt:

segregația – clasificarea pe torente sonore, adică evidențierea din punct de vedere subiectiv, anumitor grupuri de surse sonore.;

asemănarea – sunetele asemănătoare după caracteristicile timbrale sunt atașate unei anumite surse sonore;

continuitate – sistemul auditiv este capabil să interpoleze sunetul dintr-un anumit torent sonor (fără dispersare asupra sunetelor de altă natură);

„destinul comun” – sunetele ce pornesc din start, se modifică după intensitate sau înălțime sincronizat în anumite limite, care sunt atașate unei anumite surse sonore.

Deci pentru a percepe, a diferenția, a aprecia, a clasifica timbrul instrumental e nevoie de prezența (*mai mult sau mai puțin*) a **experienței muzical-auditive**. Realizarea acestui proces duce deseori la aplicarea în activitate a proceselor de percepție de altă natură, *vizuală*, spre exemplu. Astfel, depistăm niște trăsături comune în natura percepției de către *sistemul auditiv* a conținutului muzical cu principiile de percepere a *sistemului vizual*.

Reieșind din specificitatea percepției mesajului sonor după caracteristici timbrale, vom propune formularea unei metode pentru eficacitatea desfășurării procesului de formare/dezvoltare auzului muzical timbral la copiii de vârstă preșcolară.

Metoda „coloristicii sonore”:

Se aplică în activități muzicale dirijate, când muzicii analizate (anticipat audiate) i se atribuie caracteristici de culori și lumini. Atenția copiilor este orientată spre simțirea/trăirea mesajului muzical după calitatea timbrală. Condiția necesară de apariție a trăirii muzicale, este formarea unei anumite facultăți – **experienței muzical-emoționale**, în urma căreia subiectul (copilul), se lasă sub influența procesului de contemplare a artei muzicale. Propunem varianta de realizare a acestei metode, care se efectuează la două nivele diferite:

nivelul *verbal* (teoretic)- procedeul dat, este parțial bazat pe *metoda caracterizării poetice a muzicii*, și *metoda stimulării imaginației*.

Copiilor li se propune de a verbaliza emoțiile trăite a mesajul muzical (în urma însușirii) prin culori. Deoarece trăirea muzicii este un proces pur *individual*, activitatea dată trebuie să fie atent *dirijată* de către cadrul didactic. Acesta, la rândul său, evaluează caracterul personal al exteriorizării rezultatului și urmărește respectarea principiilor pur psihologice de suprapunere/asimilare a sonorităților muzicale cu culori (anumite calități timbrale se asociază cu culorile deschise, aprinse; altele - cu culori închise, sumbre). Principiul dat, atinge scopurile:

a) concentrarea atenției copilului la parametrul timbral în cadrul conținutului muzical;

b) dezvoltarea vocabularul copilului întru realizarea determinării și caracterizării verbale (de mai apoi) a mesajului muzical. nivelul *non verbal* (practic) – se bazează pe metoda „*reinterpretării*” artistice - „traducerea” muzicii în limbajul altor arte prin asociații (în cazul dat prin culori, colaj de culori).

Copiilor li se propune în urma percepției/trăirii mesajului muzical, să-și redea emoțiile, impresiile prin culori (*material didactic*). Astfel, la nivel de subconștient, încep acțiunea procesele psihice de *sinestezie*¹ (percepție *bisensorică*), ce condiționează la rândul său acuitatea percepției mesajului muzical după caracteristici timbrale – **Auzul muzical timbral**.

¹ *Synáisthesis* – greac.- compatibilitatea senzațiilor (*auditive, vizuale* etc.) <http://www.integratsia.ru/glossary.=209>

Formularea obiectivelor se efectuează în așa mod, încât rezolvarea lor să necesite o cercetare cognitiv-experimentală asupra materialului, o căutare și pătrundere în esența fenomenologică/artistică a lucrării muzicale – iată baza/esența obiectivului instructiv-creativ. Prin această metodă la copil se dezvoltă un înalt grad de independență în gândirea muzical-creativă, mobilizarea imaginației, îmbogățirea fanteziei, dezvoltarea intuiției creative, etc., capacități de auzire personificată și interpretare creativă.

Referințe bibliografice

1. MICHEL, P. The optimum development of musical abilities in the first years of life **În:** *Psychic of Music*, 1973.
2. ВЕТЛУГИНА, Н. А., *Музыкальное развитие ребёнка*. Москва: Просвещение, 1967.
3. FULLARD, W.G. *Operand training of aural musical discrimination with preschool children /JRME*. 1967.
4. LOUCKS, D. *The development of an instrument to measure instrumental timbre concepts of four-years-old children / Ohio State University*. - 1974.
5. LUPU, J. *Educarea auzului muzical dificil*. București, 1988.
6. ЦЫПИН, Г. М. *Обучение игре на фортепиано*. Москва: Просвещение, 1984.
7. НАЗАЙКИНСКИЙ, Е. *Звуковой мир музыки*. Москва: Музыка, 1988.
8. ТЕПЛОВ, Б.М. *Психология музыкальных способностей. Сборник трудов*. Москва: Музыка, 1985
9. SEGOLEA G, VOX MENTIS. *Ghid practic pentru cîntat și vorbit.*, București: Ed. Europa nova, Ed. Armonia.